

HVOR LANGT KAN VI NÅ MED DET GODE?

Med fremkomsten af positiv psykologi er et væld af glade følelser skyllet ind over pædagogikken. Det lyder næsten for godt til at være sandt, hvis vi kan blive bedre og dygtigere mennesker ved blot at tænke positivt. Asterisk har sat to DPU-forskere – **pessimisten og optimisten** – på hver sin side af bordet til en samtale om *succespædagogik, anerkendelse og pinlige oplevelser*.

Af Peder Holm-Pedersen
Foto Søren Kjær Jensen

Lars-Henrik Schmidt, du er ved at lægge sidste hånd på en bog om humor og læren om temperament. I bogen og andre steder er du kritisk over for, at den positive psykologi fortæller os om, hvordan vi bliver bedre og lykkeligere mennesker. Hvad er problemet?

Lars-Henrik Schmidt:

Det er ikke den positive psykologi og dens videnskabelige gehalt i sig selv, jeg finder problematisk. Og kan man gøre folks tilværelse bedre med positivt tænkning, så *why not?*

Men jeg er kritisk over for den tendens, som den positive psykologi i mere eller mindre lødige aftapninger indgår i, hvor man giver indtryk af, at folk altid kan få det bedre med sig

selv og deres problemer, hvis de bare selv aktivt gør noget ved det og tænker positivt. Man stikker folk blå i øjnene, og blåret har den bagside, at det bliver gjort til folks egen skyld, at de har det dårligt. Man kaster skyld og skam over de mennesker, der ikke er i stand til at få det bedre og blive en del af vores store wellness-samfund. Det er den individualisering af dårligdommen, jeg gerne vil lange ud efter.

Hans Henrik Knoop, du er en varm fortæller for positiv psykologi. Ser du den samme problematiske tendens i udbredelsen af positiv psykologi?

Hans Henrik Knoop:

Jeg er ligesom mange andre forskere inden for positiv psykologi optaget af at forebygge en

sådan naiv ensidighed. Vi må konsekvent tage udgangspunkt i både individ og omgivelser. Det er åbenlyst, at den enkelte til enhver tid kan gøre noget, og at en person nødvendigvis må være aktiv – dvs. tage et vist ansvar for egen situation – for overhovedet at have en chance for et interessant liv. Men det er lige så klart, at de vilkår, en person lever under, også er af helt afgørende betydning for, om personen får et interessant liv eller ej.

Har den positive psykologi med sit fokus på positivitet sat sig spor i den pædagogiske praksis?

Lars-Henrik Schmidt:

Der er risiko for, at positiv psykologi og det store fokus, vi generelt har på positivt selvværd, resulterer i pædagogiske forfaldsformer, når det omsættes i praksis. For eksempel i en anerkendende pædagogik, der bygger på en misforstået anerkendelsesfilosofi, hvor man stryger eleverne med hårene og hele tiden bekræfter dem i, at de er gode nok, af frygt for at ødelægge deres positive selvværd. I gamle dage kaldte vi det succespædagogik.

Problemet med den anerkendende tilgang er, at elevernes fordring på anerkendelse og positiv bekræftelse bliver grænseløs, og nederlag og manglende succes ubærlig for dem – for det har de aldrig lært. Det belaster deres psykologi helt unødvendigt. I stedet gør vi klogt i at lære folk at leve med, at anerkendelsen er begrænset og nederlag en del af livet.

Hans Henrik Knoop:

Jeg ved ikke, om der findes den slags 'succespædagogik'. Hvis der gør, vil børnene i hvert fald ikke synes om den, fordi det kedsommeligt vil trække kampen og legen ud af processerne. En pædagogik, hvor man ikke kan tabe og på forhånd er sikret succes og ros, fungerer ikke. Og det er en hovedpointe i positiv psykologi.

Du kommer for eksempel ikke i flow – en tilstand af total koncentration og optagethed af sagen – med mindre udfordringerne er uforudsigelige og lige til kanten. Frygten for fiasko er en forudsætning for flow, og deri ligger også en anerkendelse af modgang og nederlag, som en del af en god læringsproces. Der er ingen, der bliver optaget af et spil, man ikke kan tabe.

Lars-Henrik Schmidt:

Eller hvis alle på forhånd er vindere. Som når vi alle i ligeværdighedens navn er lige gode. Ligeværd er blevet en sovepude i vores

HANS HENRIK KNOOP
er lektor på Institut for Læring, leder af
forskningsenhed for positiv psykologi og
formand for European Network for Positive
Psychology (ENPP).

pædagogik, når man ender med at sige til den underpræsterende elev: 'bare rolig, du er også god nok – vi har bare endnu ikke fundet ud af, hvad det er, du er god nok til'. Der er ikke noget galt i at kappes om at være bedst. Det er et simpelt pædagogisk princip, men det indbefatter altså, at der er nogen, der ikke er bedst.

Hans Henrik Knoop:

Den amerikanske management-tænkter Peter F. Drucker sagde engang, at god ledelse

grundlæggende handler om at samstemme folks styrker på måder, der gør deres svagheder irrelevante. Med dette ideal bliver det muligt at acceptere, at nogen er bedst til noget og andre bedst til noget andet.

Konkurrencen med sine sejre og nederlag er en vigtig drivkraft, men vi skal også være varsomme med den. For der er et *tipping point*, hvor et nederlag bliver ydmygende, og mindreværdsfølelserne tager over – og processen bliver ekskluderende. Skolen har

været, og *er* stadig, alt for ekskluderende. Tidligere tog man ikke den massive eksklusion så alvorligt, for alle de, der faldt nedenunder af systemet, kunne som regel få ansættelse som ufaglært på den lokale fabrik. Den går som bekendt ikke længere, så vi står med en kæmpe udfordring, der handler om, hvordan vi på den ene side drager pædagogisk omsorg for og – jeg tør næsten ikke sige det – anerkender eleverne i læringsprocessen, så vi ikke skaber de her ubærlige nederlag, de aldrig kommer sig over. Samtidig med at vi evner at presse eleverne helt op på tærerne, hvilket også indbefatter, at de af og til lider nederlag.

Kan det projekt gennemføres alene med det gode? Kan elever bringes frem til målene gennem positive følelser som glæde, begejstring og motivation, eller skal der også elementer af slidsomt arbejde og tvang til?

Hans Henrik Knoop:

Der skal hårdt arbejde til, men det skal være motivation og lyst, der driver værket. Det er en stor didaktisk udfordring, for hvis ikke eleverne kan se meningen med det, de laver, mister de gejsten, og så er løbet kørt. Sat på spidsen: Elever, der ikke vil det, som de skal, duer ikke som elever.

Lars-Henrik Schmidt:

Der er grænser for, hvor langt vi kan nå kun med det gode. At lære andengradsligninger eller brøkgregning er hårdt arbejde. Der er ingen genveje. Vi troede på et tidspunkt, at vi kunne gøre det forståeligt for ungerne, hvad brøkgregning egentlig er for noget. Så de netop kunne se meningen med galskaben og gå fulde af motivation til opgaven. Men det lader sig ikke gøre. Brøkgregning skal bare læres, og det er hårdt.

Så der skal tvang til?

Lars-Henrik Schmidt:

Da Machiavelli, den politiske filosofis Godfather, i sit hovedværk *Fyrsten* stillede sig selv spørgsmålet, om det var bedst for en fyrste at være elsket eller frygtet af sit folk, svarede han, at eftersom det ikke lod sig gøre at være begge dele på én gang, og han således måtte vælge, var det bedst at være frygtet. Det er selvfølgelig et hysterisk eksempel, men at opdrage et folk er på mange måder det samme projekt, som lærerne står med. Og lytter man til den

politiske filosofis historie, kommer man ikke uden om elementer af tvang.

Spørgsmålet er så, om vi med den positive psykologi er kommet dertil, hvor vi kan styre folk kun med det gode. Og der er ingen tvivl om, at vi er vidne til en bevægelse væk fra en klassisk magtpolitik, hvor folk styres gennem restriktioner, sure pligter og forbud, i retning af en styring gennem positive følelser, ved at fylde på folks glæde og begejstring. På trods af den tendens vil jeg dog stadig fastholde, at et moment af tvang og hårdt arbejde er nødvendigt, når det kommer til at lære noget. Ikke alt kan gøres så meningsfuldt og spændende, at eleverne kaster sig begejstrede over det.

Hans Henrik Knoop:

Men der kan gøres meget. I forhold til matematikken for eksempel har vi med computeren fået mange nye didaktiske redskaber. I et computerspil får man først oplevelser med matematikken – dernæst lærer man den. Når man undervejs i spillet oplever at være tilstrækkeligt inkompetent til at fyre en kanon præcist nok af, vil man være meget motiveret for at lære den parabel, der er hemmeligheden bag det præcise skud. Det er pædagogik med indbygget mening.

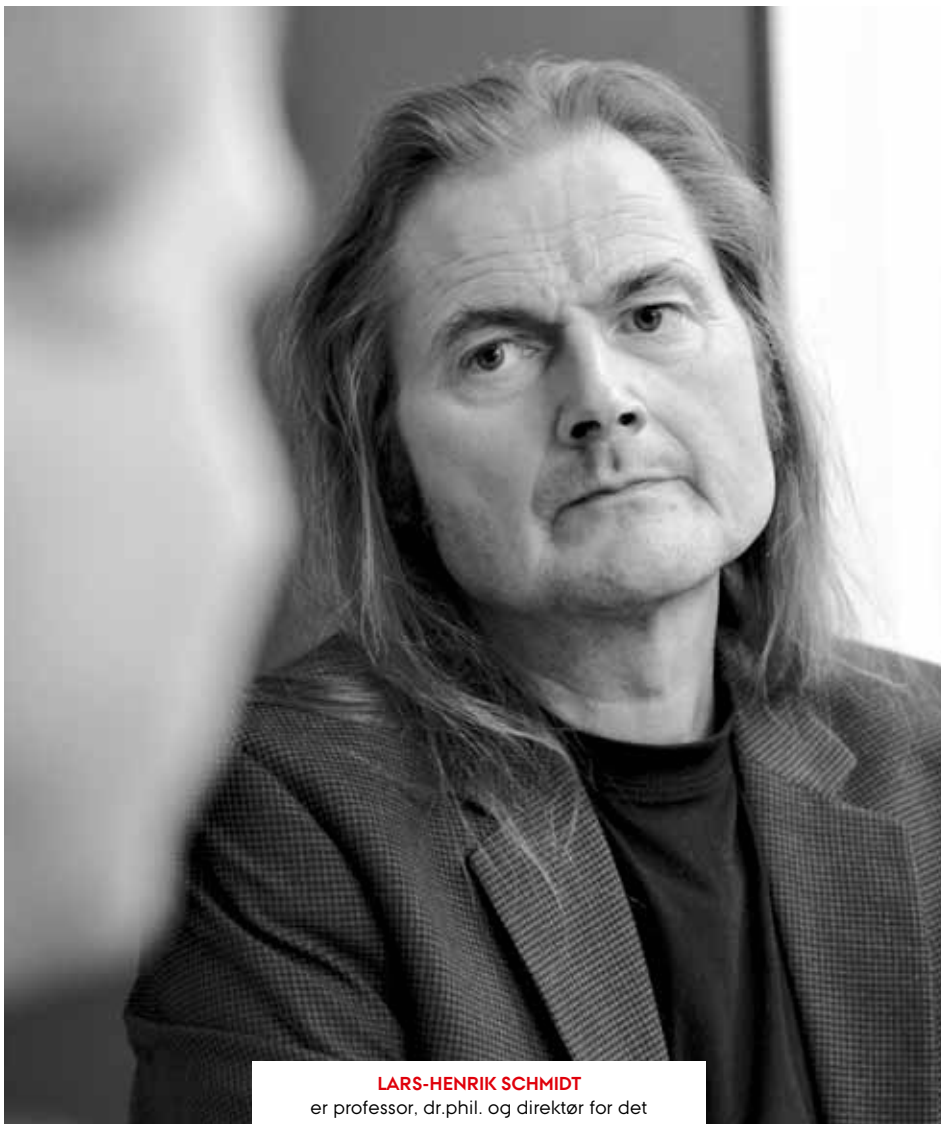
Lars-Henrik Schmidt:

Når vi taler oplevelser og læring, må vi ikke glemme, at der både er positive og negative oplevelser – og de negative kan også lære os meget. Jeg hører til den generation, hvor man bød piger op til dans. Og første gang jeg skulle det, sagde pigen nej tak. Det var eddermame en negativ oplevelse. Om det nu var, fordi jeg ikke havde fået redt håret, fået de forkerte sko på eller satsede på den forkerte pige, så har oplevelsen sat sig, og den er stadig værd at opholde sig ved. Folk skal ikke kun tænke på deres guldmedaljer her i livet. De skal også tænke på rækken af pinligheder, rigtig hårde pinligheder – det er vores generations oplevelser af det, Freud kaldte urscener. For de pinagtige pinligheder er et muligt vendepunkt for os, en mulighed for at ændre retning og fatte noget på ny.

Hans Henrik Knoop:

Der kan du så glæde dig over, at positiv psykologi har vist, at du med din negativitets bias er garanteret al den pinlighed, du kan ønske dig – hvis bare du ikke har det for godt.

Ser du og den positive psykologi ligefrem positivt på selve den pinlige oplevelse?

LARS-HENRIK SCHMIDT

er professor, dr.phil. og direktør for det pædagogisk-filosofiske forskningsinitiativ GNOSIS, DPU, Aarhus Universitet. Han har et omfattende forfatterskab bag sig og skriver p.t. på en bog om humor og læren om temperament.

Hans Henrik Knoop:

Jeg vil betragte den som en tilskyndelse til at lære noget – men fordi noget er pinligt, skal vi ikke ærgre os over det resten af livet. Det bliver det ikke bedre af. Vi har også *positivity bias*'er – bl.a. den, der kommer til udtryk, når vi mindes de gode gamle dage som meget bedre, end de var. Pointen er her, at det har været en fordel at huske sig selv som overdrevent god, fordi det fungerer som en delvist selvopfyldende profeti.

Lars-Henrik Schmidt:

Vi er tilbøjelige til at ville bortforklare pinligheden. Og den tilskyndelse forstår jeg sgu' godt. Men én ting er at bearbejde sin pinlighed, noget andet er at omløve den, og det mener jeg, at mange af de, der sælger deres bøger og foredrag om, hvordan vi alle sammen får det godt, kommer meget tæt på at gøre i det hellige 'ha' det godt-heds' navn. ■